

KORUPCIJOS PASIREIŠKIMO TIKIMYBĖS NUSTATYMAS VIEŠOJOJE ĮSTAIGOJE CPO LT

Viešoji įstaiga CPO LT (toliau – CPO LT) vykdydama veiklą vadovaujasi Nacionaliniais ir vidaus teisės aktais reglamentuojančiais kovos su korupcija principus, tikslus ir uždavinius. CPO LT korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymas atliekamas vadovaujantis Viešosios įstaigos CPO LT direktoriaus 2017 m. vasario 27 d. įsakymu Nr. 3V-17 patvirtintos CPO LT kovos su korupcija 2017-2019 metų programos įgyvendinimo priemonių plano 1.1. punktu, kuriame nurodyta, kad CPO LT korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymas turi būti atliekamas vadovaujantis Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos aprašo 7 punktu. Nustatant ir vertinant korupcijos tikimybę CPO LT vadovavosi Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2015 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. XII-1537 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos patvirtinimo“.

Korupcijos pasireiškimo tikimybės vertinimą CPO LT atliko viešosios įstaigos CPO LT direktoriaus pavaduotoja Vaida Vaitkevičiūtė-Daugvilė, kuri vadovaujantis Viešosios įstaigos CPO LT direktoriaus 2018 m. rugsėjo 28 d. įsakymu Nr. 3V-213 „Dėl Vaidos Vaitkevičiūtės-Daugvilės paskyrimo vykdyti korupcijos prevenciją ir kontrolę“ paskirta atsakinga už CPO LT korupcijos prevencijos ir kontrolės vykdymą.

Atliekant korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymą CPO LT analizuotas laikotarpis nuo 2017 m. III ketvirčio pradžios iki 2018 m. III ketvirčio pabaigos.

CPO LT veiklos tikslas – racionalus lėšų ir administracinių išteklių naudojimas užtikrinamas vykdant viešuosius pirkimus ir pirkimus, atliekamus vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų sritys perkančiųjų subjektų (toliau – viešieji pirkimai), ir daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) pirkimus.

Vykdant korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymą vertinamos ir analizuojamos visos, 2017 m. spalio 3 d. Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymu Nr. 4-578 patvirtintų CPO LT įstatų 10 punkte nurodytos veiklos sritys:

- 10.1. viešųjų pirkimų atlikimas kitų perkančiųjų organizacijų naudai;
- 10.2. daugiabučių namų atnaujinimui (modernizavimui) skirtų pirkimų paslaugų teikimas;
- 10.3. centralizuotiems viešiesiems pirkimams ir daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) pirkimams atlikti skirtų informacinių sistemų plėtojimas.

Minėtos CPO LT veiklos sritys vertintos, darant prielaidą, kad tam tikri įstaigos veiklą veikiantys išoriniai ir (ar) vidiniai ir (ar) individualūs rizikos veiksniai sudarys galimybes atsirasti korupcijai.

Atsižvelgiant į tai, kad korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymas įstaigoje, tai vienas iš antikorupcinės aplinkos elementų, buvo analizuojamos ne tik CPO LT veiklos, bet ir funkcijos bei kiti veiksniai, didinantys antikorupcinį pažeidžiamumą.

Korupcijos pasireiškimo tikimybė CPO LT vertinama taikant dokumentų vertinimo loginius metodus, analitiniu būdu analizuojant CPO LT veiklą ir veiklos sritis reglamentuojančius teisės aktus.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus 2011 m. gegužės 13 d. įsakymu Nr. 2-170 patvirtintų rekomendacijų „Dėl valstybės ar savivaldybės įstaigų veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo rekomendacijų patvirtinimo“ 8 punkte nurodytų veiklos sričių vertinimo kriterijus, kurie nurodo atitiktį Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 3 dalyje nustatytiems kriterijams:

1. padaryta korupcinio pobūdžio nusikalstama veika;
2. pagrindinės funkcijos yra kontrolės ar priežiūros vykdymas;
3. atskirų valstybės tarnautojų funkcijos, uždaviniai, darbo ir sprendimų priėmimo tvarka bei atsakomybė nėra išsamiai reglamentuoti;
4. veikla yra susijusi su leidimų, nuolaidų, lengvatų ir kitokių papildomų teisių suteikimu ar apribojimu;
5. daugiausia priima sprendimus, kuriems nereikia kitos valstybės ar savivaldybės įstaigos patvirtinimo;
6. naudojama valstybės ar tarnybos paslaptį sudaranti informacija;
7. anksčiau atlikus korupcijos rizikos analizę, buvo nustatyta veiklos trūkumų.

Dėl korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo pagal kriterijų – **padaryta korupcinio pobūdžio nusikalstama veika:**

CPO LT veikla šio kriterijaus neatitinka, kadangi per analizuojamą laikotarpį nebuvo užfiksuota Korupcijos prevencijos įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje nurodytų korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų atvejų. Taip pat nebuvo užfiksuoti kitų tapataus pobūdžio, tačiau mažiau pavojingų teisės pažeidimų, už kuriuos numatyta administracinė, drausminė ar kitokia teisinė atsakomybė.

Dėl korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo pagal kriterijų – **pagrindinės funkcijos yra kontrolės ar priežiūros vykdymas:**

CPO LT veikla šio kriterijaus neatitinka. CPO LT neįgalota vykdyti kontrolės ar priežiūros funkcijų.

Dėl korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo pagal kriterijų – **atskirų valstybės tarnautojų funkcijos, uždaviniai, darbo ir sprendimų priėmimo tvarka bei atsakomybė nėra išsamiai reglamentuoti:**

CPO LT veikla šio kriterijaus neatitinka. CPO LT neatlieka viešojo administravimo funkcijų ir joje valstybės tarnautojai nedirba.

Dėl korupcijos pasireiškimo tikimybės lygio nustatymo pagal kriterijų – **veikla susijusi su leidimų, nuolaidų, lengvatų ir kitokių papildomų teisių suteikimu ir apribojimu:**

CPO LT veikla šio kriterijaus neatitinka. CPO LT nėra suteikti įgaliojimai išduoti leidimus, suteikti nuolaidas, lengvatas ir kitokias papildomas teises atsisakyti jas išduoti arba sustabdyti, panaikinti jų galiojimą ar kitaip jas apriboti, taikyti teisės aktuose nustatytas teisinio poveikio priemones, nagrinėti teisės pažeidimus ir priimti sprendimus dėl teisinės atsakomybės priemonių taikymo.

Dėl korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo pagal kriterijų – **priimami sprendimai, kai nereikia kitos valstybės ar savivaldybės įstaigos patvirtinimo:**

CPO LT veikla šio kriterijaus neatitinka. CPO LT daugiausia priimami sprendimai, kuriems kitos valstybės ar savivaldybės įstaigos pritarimo nereikia. CPO LT sprendimus priima savarankiškai jos nustatytoje veiklos srityse.

Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos (kaip CPO LT savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos) pritarimo (derinimo) priimant vidinius teisės aktus, reglamentuojančius sprendimų, susijusių su CPO LT turto valdymu, naudojimu ir disponavimu juo priėmimo procedūras bei užtikrinančius Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo reikalavimų įgyvendinimą nereikia. Šiuose teisės aktuose numatyti sprendimus galintys priimti subjektai, išsamiai ir aiškiai apibrėžta jų kompetencija.

Dėl korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo pagal kriterijų – **naudojama valstybės ar tarnybos paslaptį sudaranti informacija**:

CPO LT veikla šio kriterijaus neatitinka. CPO LT veikloje valstybės ir tarnybos paslaptį sudaranti informacija nenaudojama.

Pažymėtina, kad viešosios įstaigos CPO LT direktoriaus 2018 m. rugpjūčio 31 d. įsakymu Nr. 3V-193 „Dėl viešosios įstaigos CPO LT darbo reglamentas“ patvirtintame darbo reglamente numatytas įpareigojimas, prieš darbo pradžią, supažindinti CPO LT darbuotojus su konfidencialios informacijos sąrašu. CPO LT darbuotojas, dirbantis nuotolinį darbą, yra atsakingas už turimos informacijos bei dokumentų saugumą, konfidencialumą ir neprieinamumą tretiesiems asmenims. Šio reglamento 105 punkte nurodoma, kad darbo pareigų pažeidimu yra laikomas ir konfidencialios informacijos atskleidimas tretiesiems asmenims.

Dėl korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo pagal kriterijų – **anksčiau atlikus korupcijos rizikos analizę, buvo nustatyta veiklos trūkumų**:

CPO LT veikla šio kriterijaus neatitinka. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba atliko CPO LT korupcijos rizikos analizę ir 2016 m. rugsėjo 14 d. pateikė išvadą dėl korupcijos rizikos analizės CPO LT veiklos srityse, kurioje nurodė CPO LT veiklos trūkumus ir pateikė rekomendacijas juos šalinti, kuriuos CPO LT įgyvendino. Apibendrinta informacija apie pasiūlymų įgyvendinimo įvertinimą skelbiama Specialiųjų tyrimų tarnybos interneto svetainėje skiltyje *Korupcijos prevencija >> Korupcijos rizikos analizė >> 2016 m¹*.

Įvertinus CPO LT vykdomas veiklos specifiką ir veiklos sritis, korupcijos apraiškos galimai galėtų būti identifikuojamos:

- *atliekant rinkos analizę, rengiant ir derinant techninių specifikacijų projektus;*
- *nustatant kvalifikacinius reikalavimus tiekėjams.*

Pirkimų per CPO LT specifika yra ta, kad didžioji dalis procedūrų yra atliekama CPO LT elektroninėse sistemose, kuriose eliminuojamas žmogiškasis faktorius, tai yra korupcijos tikimybė. Įvertinus CPO LT veiklos procesų seką manytina, kad *techninių specifikacijų rengimo ir kvalifikacinių reikalavimų tiekėjams nustatymo* etape korupcijos apraiškos yra pačios didžiausios. CPO LT siekia galimas korupcijos apraiškas identifikuoti ir kardyti pirminiame etape.

CPO LT specialistas, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos ūkio ministro patvirtintais CPO LT strateginiais ir planavimo dokumentais, savalaikiai inicijuoja konkretaus numatomo centralizuoti objekto rinkos, prieinamų duomenų ir joje dalyvaujančių tiekėjų kvalifikacijos išsamią analizę/tyrimą. Specialistas siekdamas ją pažinti nustato esamą jos būklę, analizuoja ją įtakojančius

¹ <https://www.stt.lt/lt/menu/korupcijos-prevencija/korupcijos-rizikos-analize/2016-metu-rizikos-analizes/>

aplinkos veiksnius, atlieka rinkos kitimo tendencijų ir potencialo analizę, nagrinėja ankstesnes tendencijas, perkančiųjų organizacijų poreikius ir galimų pardavimų prognozes keletui metų į priekį, esant poreikiui vykdo PEST analizę, CPO LT, įvertinusi analizuojamos srities antikorpucinio pažeidžiamumo galimybę, analizei maksimaliai telkiasi viešumą, kaip vieną iš pagrindinių galimų korupcinių pažeidimų kardomųjų priemonių.

Naujoje Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo redakcijoje nėra reglamentuojama prievolė techninių specifikacijų projektus viešinti ir Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje, tačiau siekiant didesnio skaidrumo ir viešumo vadovaujantis 2017 m. gruodžio 29 d. viešosios įstaigos CPO LT direktoriaus įsakymu Nr. 3V-242 „Dėl centralizuotų viešųjų pirkimų vykdymo ir modulių kūrimo vadovo patvirtinimo“ patvirtinto Centralizuotų viešųjų pirkimų vykdymo ir modulių kūrimo vadovo 11 punktu, kuriame nurodoma, kad parengti, patvirtinti techninių specifikacijų, pagrindinių sutarčių projektai yra viešinami ne tik CPO LT internetinėje svetainėje², bet ir Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje. Tikėtina, kad pasitelkus papildomą viešinimo platformą daugiau tikslinių suinteresuotų subjektų turės galimybę susipažinti su techninių specifikacijų, pagrindinių sutarčių projektais ir, esant galimoms korupcijos apraiškoms, pateiks pastebėjimus ar pretenzijas dėl jų pašalinimo.

Konkretaus viešojo pirkimo objekto tiekėjai ar juos vienijančios asociacijos, kurių duomenys prieinami viešai, yra informuojami apie jau parengtus ir pavišintus techninių specifikacijų, pagrindinių sutarčių projektus, nurodant terminą iki kada gali būti teikiamos pastabos.

Siekiant, kad techninės specifikacijos ir/ar kvalifikaciniai reikalavimai tiekėjams nebūtų pritaikyti vienam konkrečiam tiekėjui CPO LT inicijuoja ir organizuoja, dažnu atveju ir pati yra kviečiama į susitikimus su konkrečių objektų tiekėjais, perkančiųjų organizacijų ar jas vienijančių asociacijų atstovais.

Techninių specifikacijų rengimo etape yra svarbu gauti kuo daugiau nuomonių, pageidavimų ir iš perkančiųjų organizacijų ar juos vienijančių asociacijų. Jų atstovai taip pat yra informuojami apie pavišintų techninių specifikacijų projektus ir tikimasi jų nuomonės. Esant perkamo objekto specifikai perkančiųjų organizacijų atstovai kviečiami tapti pirkimo ekspertais. Ekspertais pirkime gali būti tik nešališki ir interesus deklaravę atstovai.

Užtikrinant, kad kvalifikaciniai reikalavimai nebūtų nustatomi vienam, galimai konkrečiam, tiekėjui ar labai siauram jų ratui CPO LT, vykdydama centralizuotinių objektų atranką, vadovaujasi 2017 m. spalio 18 d. viešosios įstaigos CPO LT direktoriaus įsakymu Nr. 3V-171 „Dėl viešosios įstaigos CPO LT direktoriaus 2014 m. birželio 30 d. įsakymo Nr. 3V-78 „Dėl viešosios įstaigos CPO LT viešojo pirkimo objektų (prekių, paslaugų ar darbų) centralizavimo metodikos patvirtinimo“ pakeitimo“ patvirtinta viešojo pirkimo objektų (prekių, paslaugų ar darbų) centralizavimo metodika. Šios metodikos 8.4 punktas nurodo, kad vykdant centralizuotinių objektų atrankos vertinimą didesnis lyginamasis svoris suteikiamas tam objektui, kurį rinkoje gali pasiūlyti daugiau nei 3 (trys) tiekėjai. Nustatomi kvalifikaciniai reikalavimai tiekėjams turi ne tik užtikrinti, kad bus atrinkti pajėgūs tinkamai prisiimtus įsipareigojimus galintys vykdyti tiekėjai, bet ir turi būti nustatyti įvertinus rinkoje esamų tiekėjų kvalifikacinį pajėgumą, kurių, atitinkančių nustatytus reikalavimus, turėtų būti daugiau kaip trys. Tokiu būdu, vidinių teisės aktų reguliavimu, CPO LT užkerta galimą korupcinį piktnaudžiavimą kvalifikacinių reikalavimų tiekėjams nustatymo etape.

CPO LT, siekdama vykdyti skaidrią ir korupcijos apraiškoms atsparią veiklą, glaudžiai bendradarbiauja su Specialiųjų tyrimų tarnybos atstovais, kuriuos periodiškai kviečia atvykti ir praveisti mokymus antikorpucinio švietimo tema.

² <http://www.cpo.lt/pirkimu-aprasymai/konkursai-tiekejams/>

Įgyvendinant CPO LT kovos su korupcija 2017-2019 metų programą 2017 m. gruodžio 8 d. įvykdyti vidiniai mokymai antikorupcinio švietimo tema „Korupcijos rizikos – interesų konfliktas“. CPO LT darbuotojai taip pat supažindinami su viešųjų ir privačių interesų deklaravimo tvarka ir naujovėmis. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo 22 straipsnio 1 dalies nuostatomis bei 2018 m. gegužės 29 d. viešosios įstaigos CPO LT direktoriaus įsakymu Nr. 3V-121 „Dėl asmens, atsakingo už viešosios įstaigos CPO LT darbuotojų privačių interesų deklaracijų pateikimo kontrolę, paskyrimo“ yra paskirtas konkretus CPO LT darbuotojas atsakingas už CPO LT darbuotojų privačių interesų deklaracijų pateikimo kontrolę, tai yra kontroliuojama kaip CPO LT direktoriaus įsakymu sudarytų viešųjų pirkimų komisijų nariai, taip pat darbuotojai, CPO LT direktoriaus įsakymu paskirti vykdyti supaprastintus pirkimus ir viešųjų pirkimų procedūrose dalyvaujantys ekspertai vykdo Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo nuostatas.

Atlikus korupcijos pasireiškimo tikimybės tyrimą nustatyta, kad pagrindiniai įrankiai, kuriais telkiasi CPO LT kovoje su korupcija, yra tikslus ir aiškus veiklos procesų reglamentavimas, jų kontroliavimas vidiniais teisės aktais, vykdomų procedūrų, sprendimų skaidrumas, viešumas ir antikorupcinis švietimas įstaigos viduje.